

Motion till riksdagen 2025/26:1384

av **Karin Sundin och Niels Paarup-Petersen (S, C)**

Avskaffande av den kungliga dispositionsrätten till statens fastigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den kungliga dispositionsrätten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliggöra ekonomierna för de fastigheter som dispositionsrätten omfattar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att renodla statschefens uppgift till att representera Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Offentligt ägda fastigheter, oavsett om det är kommuner eller staten som är ägare, finns för att tillgodose verksamhetens egna behov eller för att skapa samhällsnytta, inte för att gynna enskilda individer eller familjer. Om exempelvis ett kommunalt fastighetsbolag gav förtur till boende för kommunfullmäktigeledamöter eller för personer som på ett eller annat sätt gjort en insats för kommunens styrande partier skulle det omedelbart leda till omfattande kritik och avgångskrav mot de ansvariga.

Det finns en instans som agerar just så med det statliga fastighetsinnehavet. Den kungliga dispositionsrätten innebär att kungen kan disponera ett stort fastighetsbestånd som ägs av Statens fastighetsverk. Bostäderna används delvis av personer som arbetar åt kungen, men också av släktingar och tidigare anställda. Bostäderna lämnas inte till bostadsförmedlingen när någon flyttar och finns således aldrig tillgängliga för allmänheten. Hyresnivån ligger dessutom ofta långt under vad motsvarande bostad annars skulle ha kostat i Stockholm, och kungen själv och hans familj bor helt gratis.

Bakgrunden till ordningen att kungen givits förmånen att kunna ordna billiga bostäder åt personer han själv vill gynna härstammar från en uppgörelse mellan ständerna och Karl XIII i början av 1800-talet, det vill säga i fördemokratisk tid. Det är

en principiellt viktig frågeställning i vilken mån dagens demokratiska system ska vara bakbundet av traditioner med ursprung i ett samhälle utan allmän och lika rösträtt.

De aktuella fastigheterna bedömdes av tidningen Fastighetsnytt i september 2023 ha ett marknadsvärde motsvarande 75 miljarder kronor. Det vore i dag fullständigt uteslutet att riksdag och regering fattade beslut om att överlåta åt en privatperson att utifrån eget huvud disponera över en så stor statlig egendom. Det rimliga i dag vore att införa en ordning där de aktuella fastigheterna helt och fullt administreras av allmännyttan eller statliga organ.

För all annan verksamhet och för personer verksamma inom staten är kraven på offentlighet stora. Men hur kungen disponerar statligt ägda fastigheter är något som står helt utan offentlig insyn. Det är orimligt. Ett första steg är därför att offentliggöra hur fastigheternas ekonomier ser ut. Nästa steg är att renodla statschefens uppgift till att representera staten och inte att agera hyresvärd för ett statligt fastighetsbestånd till ett värde av 75 miljarder kronor.

Karin Sundin (S)

Niels Paarup-Petersen (C)